

ЗА МАКРОИКОНОМИЧЕСКАТА ПОЛИТИКА В БЪЛГАРИЯ СЛЕД ВЪВЕЖДАНЕТО НА ПАРИЧНИЯ СЪВЕТ

На тази фундаментална и много важна за страната ни икономическа тема е посветена монографията на доц. д-р Димитър Златинов¹ от катедра „Икономика“ на Стопанския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и секция „Международна икономика“ на Института за икономически изследвания при БАН.

Целта на автора е „проследяване на каналите на макроикономическото въздействие на фискалната и паричната политика в България в краткосрочен и дългосрочен план, като се отчитат етапите на циклично развитие на страната в периода след 2000 г.“ (с. 7-8). Основната научна теза, която се защитава, е, че въпреки наложените фискални правила от членството в ЕС и от действащия от 1997 г. насам паричен съвет в страната „се провежда дискреционна и имаща характер на антициклична фискална политика. Тя обаче се отличава с ниска ефективност и ефикасност и не може реално да окаже въздействие за ускоряване на догонващото икономическо развитие“ (с. 8). Избраният метод на изследване е моделиране на макроикономически зависимости и ефекти от фискалната и паричната политика върху фактическия и потенциалния БВП.

Монографията представлява комплексно изследване на възможностите и ограниченията на фискалната и паричната политика в България – основни цели и инструментариум, най-важните трансмисионни механизми, спецификите им в различни времеви периоди и др. Чрез използване на широк набор от емпирични данни и прилагане на количествени методологични подходи е направен анализ и оценка на провежданата макроикономическа политика в България след 2000 г., като се коментира нейната ефективност и ефикасност. По този начин се илюстрира как многобройни, различни по характер и сила на действие, а често и с разнопосочно влияние показатели, въздействат, от една страна, поотделно върху макроикономическата среда, а от друга, съвкупно.

Структурно предложената монография се състои от увод, три глави и заключение. Трите глави са в логична последователност, като се преминава от теоретичен към приложен анализ. В *първа глава* (с. 12-57) са разгледани характеристиките на макроикономическата политика по отношение на обхват, цели и прилаган инструментариум. На базата на критичен теоретичен преглед на множество предходни изследвания в международната и българската литература и с акцент върху приложния характер на макроикономическата политика анализът е насочен към изследване на спецификите на фискалната и паричната политика. Показани са характерните черти на двата вида политики и по-конкретно на присъщите им цели, необходимостта от тяхното координиране и приоритизиране. Инструментите им са разгледани в теоретичен, исторически и практико-приложен аспект. Изтъква се значението на времевия хоризонт, лаговете на проявление на ефектите от двете макроикономически политики, значението на паричния и валутния режим, динамиката на икономическото развитие и цикличните колебания, както и ролята на несигурността и икономическите очаквания. Възприетата схема на макроикономическата политика (с. 25), която съчетава традиционни и съвре-

---

¹ Златинов, Д. (2019). *Макроикономическата политика в България след въвеждането на паричния съвет (от теоретичен към приложен анализ)*. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 156 с.

менни *цели*, включва показатели като БВП, инфлация, заетост, валутен курс, а като *инструменти*: държавното потребление, инвестиционните разходи на правителството, данъчните ставки по преките данъци, сконтовия лихвен процент, операциите на открития пазар, задължителните минимални резерви, осигуряването на ликвидност на финансовите институции, покупката на активи на търговските банки, публичния ангажимент за насоките на паричната политика в бъдеще.

Във *втора глава* (с. 58-101) е представен и анализиран методологичният подход на формално изразяване на макроикономическите зависимости в обхвата на фискалната и паричната политика (с прилагане на производствената функция и изчисляване на коефициенти на чувствителност и др.) и връзката им с голям набор от показатели като държавно и частно потребление, инвестиции, износ и внос, данъчни ставки, инфлация и т.н. Аналитично се показва какви ефекти могат да се наблюдават от макроикономическата политика в краткосрочен и дългосрочен план. Демонстрира се приложението на модифициран подход на индексите на фискалната и паричната политика, което е един от основните заявени приноси на автора. На базата на структурното бюджетно салдо и нормата на задължителните минимални резерви се определя видът на провежданата макроикономическа политика. Предложени са показатели за оценка на ефективността и ефикасността на фискалната и паричната политика по отношение на това доколко двете макроикономически политики изпълняват своите цели и с какви финансови ресурси те се постигат. Така по пътя на подробен и коректен анализ за взаимодействието между отделните показатели авторът стига до следните обобщаващи изводи: Ефектите от политиката на Българската народна банка и Министерството на финансите върху дохода и ценовата стабилност зависят много повече от общата икономическа среда и цялостното макроикономическо състояние на страната, отколкото от традиционно разглежданите канали за въздействие. Атипичността на макроикономическата политика в условията на паричен съвет се потвърждава и от липсата на специфични дългосрочни ефекти върху факторите, от които се определя потенциалният БВП.

В *трета глава* (с. 102-139) с помощта на предложения методологичен инструментариум е изследвана провежданата фискална и парична политика в България през периода 2000-2018 г. Изчислен е набор от коефициенти и други параметри, въз основа на които са направени определени изводи за ефектите и съответно за възможностите на правителството и централната банка да влияят върху макроикономическата среда. Доц. Златинов коментира приложимостта на теоретично утвърдените индикатори за оценка на ефективността и ефикасността на провежданата фискална и парична политика през разглеждания период, като отново и в практически план подчертава нейната атипичност при ограниченията на паричния съвет в България. По този начин, на примера на провежданата макроикономическа политика в страната, той стига до множество количествено определени и концептуално обосновани важни изводи и заключения. Например по отношение на фискалната политика те са, че „ефектите от фискалните мерки в български условия могат да се търсят в краткосрочен план, и то много повече като част от социалната политика. В дългосрочен план е налице пълна неутралност на фискалната политика, като се има предвид липсата на емпирични доказателства за негативен ефект на изтласкването“ (с. 137). Или: „Разгледани поотделно, инструментите на фискалната и паричната политика не показват статистически значим ефект върху отделни компоненти на дохода и ценовата стабилност, но те оказват комплексно влияние върху възприетата обща цел на макроикономическата политика – номиналния БВП“ (с. 130).

За макроикономическата политика в България след въвеждането на паричния съвет

Приносите в монографията могат да се очертаят по следния начин:

1. Методически е разработен подход за определяне на вида на провежданата макроикономическа политика и за оценяване на нейната ефективност и ефикасност, както и за тестване на валидността на определени теоретични зависимости, като се има предвид специфичният ѝ характер в България.

2. Приложението на посочения подход през сравнително дълъг времеви период – 2000-2018 г., позволява да се направи комплексен анализ на възможностите и ограниченията на паричната и фискалната политика в условията на паричен съвет, характеризирани на основните им трансмисионни механизми и извеждането на система от показатели за тяхната ефективност и ефикасност.

3. Доказана е възприетата от автора научноизследователска теза, че въпреки действащия повече от 20 години паричен съвет в България и наложените фискални правила от членството на страната в ЕС провежданата фискална политика е в значителна степен дискреционна и има характер на антициклична. Тя обаче се отличава с ниска ефективност и ефикасност, което, съчетано с неутралния ефект от паричната политика, се оказва по-скоро фактор за икономическа стабилност, отколкото за догонващо икономическо развитие и конвергенция към средните равнища на дохода в ЕС.

4. Монографията е ясно доказателство за дълбоката взаимна обвързаност на макроикономическите показатели, проявяваща се по определени канали. Чрез нея може да се разбере защо често упражняваната у нас бюджетна политика с едва ли не понякога спонтанни решения не може да даде състоятелни резултати върху стабилното и устойчиво икономическо и социално развитие на страната.

5. Характерни за монографията са ясните изходни позиции на автора и коректно поднесените инструментариум за количествено измерване на макроикономическите зависимости и оценки за влияние.

В заключение монографията на доц. д-р Димитър Златинов е модерно и професионално коректно поднесено изследване. Тя представлява интерес за всички, изучаващи трансмисиите на провеждане на макроикономическата политика, които са систематизирани и оценени от автора по степен на влияние на отделните показатели в двата вида макроикономическа политика – фискална и парична. Рационалното в случая е вниманието към тяхното взаимодействие в единния механизъм на националната икономика до постигане на обобщени макроикономически резултати, отразени в икономическия растеж.

Монографията представя особено нужно и полезно изследване за научните среди в България. Освен за посветените и изкушените в количествените методи за измерване на икономическите явления и процеси в тяхната взаимна обвързаност то е достъпно и за тези, които не са толкова запознати, но заради взаимната обвързаност се интересуват от логическите и количествените измерения на икономическите връзки и взаимозависимости. Сред интересуващите се най-напред биха могли да бъдат академичните среди на икономистите, вкл. докторанти и студенти, вземащите решения в областта на икономическата политика, икономисти и експерти както от бизнеса, така и от сродни или близки научни области – социолози, политолози, историци и др.

Проф. д.ик.н. Росица Рангелова